

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szaflarach
Ul .Zakopiańska 18
34-424 Szaflary
Tel 018 26 123 29, 018 26 123 28
e-mail : gops.szaflary@wp.pl

Znak:GOPS-032.12.2016

Szaflary, dnia 21.03.2016 r.

Rada Gminy Szaflary

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach na podstawie art.110 ust.9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j.: Dz. U. z 2015 r. poz. 163 póź. zm.) składa radzie gminy sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2015 rok oraz przedstawia potrzeby w tym zakresie.

Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach za 2015 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szaflarach jest jednostką budżetową Gminy Szaflary działającą na podstawie :

- 1) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. Z 2015 r. poz. 1515 z późn.zm.)
- 2) Uchwały Nr 16/III/91 Rady Gminy Szaflary z dnia 28 czerwca 1991 r. w sprawie powołania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach
- 3) innych przepisów dotyczących gminnych jednostek organizacyjnych
- 4) statutu
- 5) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j.: Dz. U. z 2015 r. poz. 163 póź. zm.)
- 6) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1456 z późn.zm.)
- 7) ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. 2014 r. poz. 567 z późn. zm.)
- 8) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1228)
- 9) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.)
- 10) ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. z 2015r. poz.332 z póź. zm.)

W ramach prowadzonej działalności Ośrodek wykonuje zadania własne gminy, zadania o charakterze obowiązkowym, oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, lub innych ustaw. Oprócz zadań wynikających z realizacji ustawy o pomocy społecznej Ośrodek realizuje również inne zadania z zakresu pomocy społecznej na zasadach określonych w przepisach szczególnych, w tym przede wszystkim w :

- 1) ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 nr 231 poz. 1375)
- 2) ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. nr 127 poz. 721)
- 3) ustawy z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 71, poz. 734 z późn.zm.)
- 4) ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1059 z późn. zm.
- 5) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2008 nr 69 poz. 415)
- 6) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164 poz. 1027 z późn. zm.)
- 7) ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny Dz. U. z 2014 r. poz. 1863 z późn. zm.)

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szaflarach zatrudnia 6 pracowników socjalnych, dwóch pracowników socjalnych przebywa na zasiłku macierzyńskim. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szaflarach spełnia wymogi zapisane w art.110 ust.11 ustawy o pomocy społecznej który mówi, iż „ *Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących*”.

W 2015 r. Ośrodek udzielił następujących świadczeń :

I. Wynikających z ustawy o pomocy społecznej :

Kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej :

1. dla osoby samotnie gospodarującej kryterium wynosiło 542 zł, a od 1 października 2015r. 634 zł,
2. dla osoby w rodzinie kryterium wynosiło 456 zł, a od 1 października 2015r. 514 zł;
3. maksymalna wysokość zasiłku stałego wynosiła 529 zł, a obecnie wynosi 604 zł.

Zasiłek stały- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 19)

Świadczenie przysługuje :

- 1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- 2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek ustala się w wysokości :

- 1) w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy pomiędzy kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym, że kwota zasiłku nie może być wyższa od 529 zł, a od 1 października 2012r. wyższa niż 604 zł
- 2) w przypadku osoby w rodzinie – różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

W 2015 r. pomocą w tej formie zostały objęte **44** osoby na kwotę **208.140,00zł** z tego ze **środków własnych 0,00 zł** oraz **208.140,00 zł** dotacji

w tym :

- osoby samotnie gospodarujące – **30 osób (331 świadczeń)** na kwotę – **166.283,00 zł**,
- osoby pozostające w rodzinie – **14 osób (133 świadczeń)** na kwotę – **41.857,00 zł**.

Potrzeby są w pełni zabezpieczone.

Zasiłek okresowy- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 4)

Świadczenie przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego :

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej
- 2) rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się :

- 1) w przypadku osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym, że kwota zasiłku nie może być wyższa od 418 zł.
- 2) w przypadku rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

W 2015 r. pomocą w tej formie zostały objęte **47** rodzin na kwotę **102.835,00 zł** z tego ze **środków własnych 10.737,00 zł** oraz **92.098,00 zł** dotacji

Posiadane środki zabezpieczają w pełni zdiagnozowanych potrzeb klientów Ośrodka.

Zasiłek celowy- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 5 i pkt 6 i pkt 15)

W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może być przyznany zasiłek celowy. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek celowy może być przyznany również osobie lub rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego lub klęski ekologicznej lub żywiołowej.

Pomocą w formie zasiłków celowych w 2015 r. zostało objętych 109 rodzin na kwotę **120.618,00 zł** w tym w formie zasiłków celowych specjalnych **25 osoby** na kwotę **10.120,00 zł**.

W 2015 roku w formie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego zostały objęte 2 rodziny na kwotę **6.000,00 zł**.

W 2015 roku nie udzielono pomocy w formie zasiłku celowego na sprawienie pogrzebu.

Posiadane środki zabezpieczają w pełni zdiagnozowanych potrzeb klientów Ośrodka

W 2015 roku złożono **760 podań** o pomoc finansową.

Posiłek dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole oraz posiłek dla dorosłych (art. 17 ust.1 pkt 14 i pkt 3)

Świadczeniem tym w 2015 roku objętych zostało **238 uczniów** szkół podstawowych i gimnazjów z **rodzin** w tym okresie wydano uczniom **30.203 posiłków** na łączną kwotę **146.483,00 zł**. W szkołach na terenie gminy dożywianie realizowane jest w porozumieniu z dyrektorami szkół. W okresie od stycznia do grudnia dożywianie realizowane było w formie:

Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Szaflarach - obiady,
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Skrzypnem - ciepłe posiłki – jednodaniowe.
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Zaskalu - ciepłe posiłki – jednodaniowe.
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Maruszynie Dolnej - ciepłe posiłki– jednodaniowe
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Maruszynie Górnej -ciepłe posiłki- jednodaniowe
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Bańskiej Wyżnej- ciepłych posiłki– jednodaniowe
Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Bańskiej Niżnej- ciepłe posiłki – jednodaniowe.

Dzieci pochodzące z terenu gminy, które uczęszczają do szkół poza gminą otrzymywały dożywianie w formie przyjętej w danej szkole, w większości przypadków jest to pełen obiad (10 szkół), całodzienne wyżywienia (2 placówki).

W związku z brakiem stołówek dla uczniów, którzy uczęszczają do szkół poza gminą w ramach rządowego programu wieloletniego „Pomoc państwa w dożywiania” udzielono pomocy w formie zasiłku celowego na zakup żywności. Świadczeniami w tej formie zostały objęte **25 rodzin**, przyznano **124 świadczeń** na łączną kwotę **32.850,00 zł**

Łącznie na dożywianie w 2015 roku wydano kwotę 179.333,00 zł z tego ze środków własnych 51.489,00 zł oraz 127.844,00 zł dotacji

Posiadane środki zapewniają realizację dożywiania uczniów w szkołach w pełni.

Usługi opiekuńcze- zdania własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 11)

Usługi Opiekuńcze

Osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze mogą być również przyznane osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić.

Zgłoszenie o przyznaniu pomocy w formie usług opiekuńczych, podobnie jak w pozostałych przypadkach kieruje się do pracownika socjalnego z rejonu opiekuńczego, w którym zamieszkuje zainteresowana osoba.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną zaleconą przez lekarza, pielęgnację, oraz w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

W 2015 roku ta formą pomocy nie objęto żadnej osoby.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi są świadczone przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje określone w §3 Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze świadczone są na wniosek osoby chorej, na podstawie zlecenia wydanego przez lekarza oraz wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez pracownika socjalnego.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniona również trzech nauczycieli, którzy świadczą specjalistyczne usługi opiekuńcze – terapie.

W ramach zadań zleconych, ze specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystała **1 rodzina** koszt usług zamknął się w kwocie **7.200,00zł.**

Wydatki dotyczą kosztów zatrudnienia na umowę – zlecenie nauczyciela dla dziecka autystycznego.

Mieszkania chronione- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 12)

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

W 2015 roku Ośrodek nie dopłacał ze środków własnych gminy, gdyż nie było takiej potrzeby

Zgodnie z zaleceniami pokontrolnymi Wojewody Małopolskiego Gmina jest zobowiązana do udzielenia pomocy w formie mieszkania chronionego, o którym mowa w art. 17 ust.1 pkt.12 ustawy o pomocy społecznej, poprzez utworzenie tego typu mieszkania lub zabezpieczenia realizacji tego zadania w innej formie, przewidzianej przepisami prawa, na przykład poprzez zawarcie porozumienia z sąsiednią gminą lub organizacją pożytku publicznego.

Domy Pomocy Społecznej- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art.17 ust.1 pkt 16)

W 2015 roku w Domu Pomocy Społecznej przebywało 6 osób z terenu Gminy Szaflary.

W 2015 roku Ośrodek dopłacał ze środków własnych gminy do pobytu 5 osobom DPS na przestrzeni całego roku, dla jednej osoby rodzina ponosiła odpłatność za pobyt w DPS z tego:

1. sześć osób przebywało w DPS cały rok

Łączna kwota odpłatności za DPS wyniosła 125.968,00 zł.

Praca socjalna- zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust.1 pkt 10)

Praca socjalna jest to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych, oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca socjalna prowadzona jest :

- 1) z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia, lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej,
- 2) ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

W 2015 roku praca socjalna realizowana przez pracowników socjalnych polegała w szczególności na :

- pomocy w uzyskaniu świadczeń alimentacyjnych (pomoc w sporządzaniu pozwów, szczegółowe informacje dot. etapów postępowania, adresów instytucji)
- pomoc w uzyskaniu ulg i umorzeń (opinie dot. sytuacji materialno – bytowej, informowanie o możliwościach uzyskania ulg, zwolnień z opłat,)
- monitorowanie wydatków mieszkaniowych
- pomoc w uzyskaniu możliwości podjęcia pracy w subsydiowanych formach zatrudnienia
- praca socjalna na rzecz zapewnienia opieki i pomocy osobom starszym (działania interwencyjne w odniesieniu do poprawności sprawowania opieki nad osobami starszymi, kontakt i wspólne interwencje z dzielnicowymi, częste sprawdzanie sytuacji w miejscu zamieszkania osób starszych, rozmowy z osobami zobowiązanymi do sprawowania opieki nad osobami starszymi)
- pomoc w uzyskaniu stopnia niepełnosprawności (udostępnianie stosownych wniosków, pomoc w ich wypełnianiu i uzyskaniu stosownych załączników, kontakt z instytucjami)
- pomoc w rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie (negocjacje z członkami rodziny, kontakty z

- policją, wspólne interwencje)
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych (pomoc w pisaniu podań, pomoc w uzyskaniu stosownych zaświadczeń, rozmowy telefoniczne z różnymi instytucjami w celu pomocy załatwienia spraw klienta)
- pomoc w uzyskaniu wsparcia ze strony organizacji pozarządowych,
- pomoc w uzyskaniu stypendiów socjalnych
- edukacja w zakresie gospodarowania budżetem domowym, planowaniem i monitorowaniem wydatków, oszczędnym gospodarowaniem mediami,
- edukacja w zakresie higieny i porządku
- edukacja w zakresie zmiany postaw w odniesieniu do podjęcia pracy, udziału w szkoleniach, nabyciu umiejętności poszukiwania pracy
- pomoc w docieraniu do pracodawców
- wsparcie w sytuacji pozostawania bez pracy bezrobotnego i jego rodziny
- prowadzenie poradnictwa i edukacja w obszarze opieki nad dziećmi i wychowywania dzieci
- współpraca ze szkołą w zakresie realizacji obowiązku szkolnego
- pomoc w docieraniu do rodzinnego poradnictwa specjalistycznego
- praca nad zmianą postaw klientów, ich podejścia do otaczającej rzeczywistości,

W 2015 roku pracą socjalną było objętych **628 osób** pochodzących z **170 rodzin** , w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej **8 osób z 8 rodzin**.

Realizacja zadania określonego w art. 18 ust. 1 pkt.9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz.163)Opiekun prawny

Opiekun prawny osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej

Ubezwłasnowolnienie całkowite przenosi prawo do podejmowania czynności prawnych na opiekuna. Czynności prawne dokonane przez osoby ubezwłasnowolnione całkowicie są nieważne. Osoba taka zatem nie może przez własne działanie stać się stroną żadnej umowy i tak np. nie może zawrzeć umowy pożyczki, najmu, zlecenia czy też umowy o pracę, nie może sama sprzedać lub darować należących do niej rzeczy. Jedynym wyjątkiem są umowy powszechnie zawierane w drobnych bieżących sprawach życia codziennego o ile nie są dla niej krzywdzące (np. osoba taka może sama dokonywać drobnych zakupów, korzystać z drobnych usług).

Zadaniem opiekuna prawnego osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej jest zatem dbanie o to, aby ubezwłasnowolniony miał środki do życia, a w razie ich braku, powinien dochodzić dla niego odpowiednich świadczeń. Musi zadbać, aby miał zapewnioną opiekę lekarską, by sobie nie szkodził i nie stwarzał zagrożenia dla innych osób. Przy tym do obowiązków opiekuna nie należy ponoszenie jakichkolwiek nakładów i wydatków na rzecz podopiecznego. Praca opiekuna prawnego osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej podlega nadzorowi sądu rodzinnego.

Kurator osoby niepełnosprawnej

Przesłanki ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej określone zostały w art. 183 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Z jego treści wynika, iż ustanowienie kurateli w tym trybie ma na celu niesienie pomocy osobie niepełnosprawnej w codziennym funkcjonowaniu i przy prowadzeniu jej spraw, przy czym nie chodzi tutaj o zastępstwo w znaczeniu ustanowienia przedstawiciela ustawo-

wego, lecz o ułatwienie załatwienia spraw ze względu na powstające z powodu niepełnosprawności trudności natury faktycznej.

Zakres obowiązków, uprawnień i kompetencji kuratora szczegółowo określa sąd rodzinny, który zawiera je w wydanym kuratorowi zaświadczeniu. Zaświadczenie stanowi legitymację kuratora do występowania w imieniu osoby niepełnosprawnej.

Kto może zostać opiekunem prawnym osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej i kuratorem osoby niepełnosprawnej?

Opiekunem lub kuratorem może zostać osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, czyli pełnoletnia, nie ubezwłasnowolniona oraz korzystająca z pełni praw publicznych. Kandydat powinien cieszyć się nieposzlakowaną opinią, stanem zdrowia pozwalającym na pełnienie funkcji opiekuna lub kuratora oraz nie może być karany za przestępstwo popełnione umyślnie.

Ustanowienie opiekuna i kuratora następuje postanowieniem sądu rodzinnego, przed którym składa się przyrzeczenie. Sąd wydaje tzw. zaświadczenie, stanowiące dowód uprawnień opiekuna lub kuratora.

Wynagrodzenie dla opiekuna

Sąd rodzinny przyznaje, na żądanie opiekuna, stosowne wynagrodzenie. Pokrywane jest ono z dochodów lub majątku osoby, dla której opiekun jest ustanowiony. Jeśli osoba ta nie ma odpowiednich dochodów lub majątku, wynagrodzenie pokrywane jest ze środków publicznych i wypłacane przez ośrodek pomocy społecznej (art. 18 u. 1 pkt 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej).

Wysokość wynagrodzenia w stosunku miesięcznym, nie może przekroczyć 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia.

Wynagrodzenie jest wypłacane za sprawowanie opieki a nie kurateli.

W ramach zadań zleconych GOPS realizuje ww zadanie tj. wypłacanie wynagrodzenia należnego opiekunowi za sprawowanie opieki nad całkowicie ubezwłasnowolnionym.

Wynagradzanie wypłacane jest dla jednej osoby w kwocie **250 zł** miesięcznie koszt zadania zamknął się w kwocie **3.000 zł**.

II. wynikających z ustawy o dodatkach mieszkaniowych:

DODATEK MIESZKANIOWY

jest świadczeniem pieniężnym, mającym na celu dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych, ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje :

- najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych,
- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego,
- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych,

- innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem,
- osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo socjalny

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tylko jednego z tytułów w/w.

Dodatek mieszkaniowy przyznaje się na okres 6 miesięcy, licząc od dnia pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu złożenia wniosku.

Warunkiem przyznania dodatku mieszkaniowego jest:

1. DOCHÓD

Uwzględnia się średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego.

Dochód ten nie może przekroczyć:

175 % kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym, **tj. 1.540,79 zł**

i 125 % kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym, **tj. 1.100,56 zł**

obowiązujących w dniu złożenia wniosku

Najniższa wysokość emerytury od 1 marca 2015r. wynosi 880,45 zł

Za dochód uważa się wszelkie przychody po odliczeniu kosztów ich uzyskania oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe, określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, chyba że zostały już zaliczone do kosztów uzyskania przychodu.

Do dochodu nie wlicza się:

- świadczeń pomocy materialnej dla uczniów,
- dodatków dla sierot zupełnych,
- jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka, -
- pomocy w zakresie dożywiania,-
- zasiłków pielęgnacyjnych, -
- zasiłków okresowych z pomocy społecznej,
- dodatku mieszkaniowego
- jednorazowych świadczeń pieniężnych i świadczeń w naturze z pomocy społecznej

Dochód z gospodarstwa rolnego ustala się na podstawie powierzchni gruntów w hektarach przeliczeniowych i przeciętnego dochodu z 1 hektara przeliczeniowego, ostatnio ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (Obwieszczenie Prezesa GUS z dnia 21.09.2012 r – obecnie obowiązująca stawka **2713,00 zł z 1 hektara przeliczeniowego**).

2. METRAŻ

Normatywna powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego , w którym znajduje się lokal mieszkalny (dom jednorodzinny) , w przeliczeniu na liczbę członków gospodarstwa domowego nie może przekroczyć:

- 35 m² – dla 1 osoby,
- 40 m² – dla 2 osób,
- 45 m² – dla 3 osób,
- 55 m² – dla 4 osób,

- 65 m² – dla 5 osób,
- 70 m² – dla 6 osób, a w razie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym większej liczby osób dla każdej kolejnej osoby zwiększa się normatywną powierzchnią tego lokalu o 5 m².

Normatywną powierzchnię powiększa się o 15 m², jeżeli w lokalu zamieszkuje osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku lub osoba niepełnosprawna, której niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje , gdy powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego nie przekracza normatywnej powierzchni o więcej niż:

- 30 %
- 50 % pod warunkiem, że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60 %.

3. WYDATKI

Wydatkami poniesionymi przez wnioskodawcę na utrzymanie mieszkania są:

- czynsz,
- opłaty związane z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości w częściach przypadających na lokale mieszkalne w spółdzielni mieszkaniowej,
- zaliczki na koszty zarządu nieruchomością wspólną,
- odszkodowanie za zajmowanie lokalu bez tytułu prawnego,
- opłaty za energię cieplną, wodę, odbiór nieczystości stałych i płynnych.

Wydatków nie stanowią:

- koszty ubezpieczenia , podatek od nieruchomości, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów,
- opłaty za gaz przewodowy , energię elektryczną, dostarczane do lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego) na cele bytowe.

Jeżeli lokal mieszkalny nie jest wyposażony w instalację doprowadzającą energię cieplną do celów ogrzewania, w instalację ciepłej wody lub gazu przewodowego z zewnętrznego źródła znajdującego się poza lokalem mieszkalnym, osobie uprawnionej do dodatku mieszkaniowego przyznaje się ryczałt na zakup opału stanowiący część dodatku mieszkaniowego.

OSOBA UBIEGAJĄCA SIĘ O PRYZNANIE DODATKU MIESZKANIOWEGO POWINNA ZŁOŻYĆ:

- **wniosek o przyznanie dodatku mieszkaniowego** potwierdzony przez zarządcę budynku, natomiast właściciel domu jednorodzinnego jest obowiązany dołączyć do wniosku dokumenty potwierdzające wielkość powierzchni użytkowej i stan wyposażenia technicznego budynku,
- **deklarację o wysokości dochodów gospodarstwa domowego za okres 3 miesięcy kalendarzowych poprzedzających dzień złożenia wniosku** oraz inne niezbędne dokumenty.

Do podstawy obliczenia dodatku mieszkaniowego przyjmuje się wydatki w wysokości 100 % naliczonych i ponoszonych wydatków.

Wysokość dodatku mieszkaniowego łącznie z ryczałtem nie może przekroczyć:

- 50 % wydatków przypadających na normatywną powierzchnię zajmowanego lokalu mieszkalnego

lub

- 50 % faktycznych wydatków ponoszonych za lokal mieszkalny, jeżeli powierzchnia tego lokalu jest mniejsza lub równa normatywnej powierzchni (Uchwała Rady Miejskiej w Żurominie).

Wysokość dodatku mieszkaniowego stanowi różnicę między wydatkami przypadającymi na normatywną powierzchnię użytkową zajmowanego lokalu a kwotą stanowiącą wydatki poniesione przez osobę otrzymującą dodatek w wysokości:

- 15 % dochodów gospodarstwa domowego – w gospodarstwie jednoosobowym,
- 12 % dochodów gospodarstwa domowego - w gospodarstwie 2-4 osobowym,
- 10 % dochodów gospodarstwa domowego – w gospodarstwie 5-o osobowym i większym.

Jeżeli średni miesięczny dochód jest równy lub wyższy od 150 % kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 100 % tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym, lecz nie przekracza odpowiednich wysokości średnich miesięcznych dochodów tzn. 175 % kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125 % tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym, wówczas do celów obliczenia dodatku mieszkaniowego przyjmuje się wydatki poniesione przez osobę otrzymującą dodatek w wysokości:

- 20 % dochodów gospodarstwa domowego – w gospodarstwie jednoosobowym,
- 15 % dochodów gospodarstwa domowego – w gospodarstwie 2-4 osobowym,
- 12 % dochodów gospodarstwa domowego – w gospodarstwie 5-o osobowym i większym.

Dodatku mieszkaniowego nie przyznaje się, jeżeli jego kwota byłaby niższa niż 2 % kwoty najniższej emerytury w dniu wydania decyzji.

W przypadku stwierdzenia, że osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, nie opłaca na bieżąco należności za zajmowany lokal mieszkalny, wypłatę dodatku mieszkaniowego wstrzymuje się, w drodze decyzji administracyjnej, do czasu uregulowania zaległości. Jeżeli uregulowanie zaległości nie nastąpi w ciągu 3 miesięcy od dnia wydania decyzji, decyzja o przyznaniu dodatku mieszkaniowego wygasa.

Na żądanie organu przyznającego dodatek mieszkaniowy osoba pobierająca dodatek jest zobowiązana udostępnić dokumenty potwierdzające wysokość dochodów wykazanych w deklaracji.

Osoba korzystająca z dodatku mieszkaniowego jest zobowiązana przechowywać dokumenty przez okres 3 lat od dnia wydania decyzji o przyznaniu tego dodatku.

Jeżeli w wyniku wznowienia postępowania stwierdzono, że dodatek mieszkaniowy przyznano na podstawie nieprawdziwych danych zawartych w deklaracji lub wniosku, osoba otrzymująca dodatek mieszkaniowy jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych kwot w podwójnej wysokości. Należności te wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi podlegają przymusowemu ściąganiu w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji.

W 2015 roku przyznano dodatki mieszkaniowe dla 5 rodzin na kwotę **22.479,68 zł**
Wyplacono 49 świadczeń.

III KRYTERIA UPRAWNIAJĄCE DO OTRZYMANIA DODATKU ENERGETYCZNEGO

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10.04.1997 r. (prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012r poz1059 ze zm) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 26.07.2013r. o zmianami ustawy Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 984) – **odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej przysługuje zryczałtowany dodatek energetyczny - art. 5c ust. 1**

Odbiorca wrażliwy energii elektrycznej to osoba,

- 1. której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,**
- 2. która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym**
- 3. zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej.**

Wystąpienie łącznie tych trzech przesłanek po stronie uprawnionego jest podstawową do przyznania dodatku energetycznego.

WYSOKOŚĆ DODATKU ENERGETYCZNEGO

Zgodnie z art. 5c ust 2 ustawy prawo energetyczne dodatek energetyczny wynosi rocznie nie więcej niż 30% iloczynu limitu zużycia energii elektrycznej oraz średniej ceny energii elektrycznej dla odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, ogłaszanej na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 18 lit d

Wysokość limitu wynosi:

1. 900 kWh w roku kalendarzowym - dla gospodarstwa domowego prowadzonego przez osobę samotną,
2. 1250 kWh w roku kalendarzowym - dla gospodarstwa domowego składającego się z 2 do 4 osób,
3. 1500 kWh w roku kalendarzowym - dla gospodarstwa domowego składającego się z co najmniej 5 osób

Minister właściwy do spraw gospodarki ogłasza w terminie do 30 kwietnia każdego roku, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wysokość dodatku energetycznego na kolejne 12 miesięcy, biorąc po uwagę środki przewidziane na ten cel w ustawie budżetowej. Dodatek energetyczny wynosi miesięcznie 1/12 kwoty rocznej dodatku energetycznego ogłaszanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, na podstawie art. 5c ust.4

Zgodnie z obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 17 kwietnia 2015 r. w sprawie wysokości dodatku energetycznego obowiązującej od dnia 1 maja 2015 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r. (M.P. z 2015 poz. 377) dla gospodarstwa domowego :

- 1. prowadzonego przez osobę samotna wynosi 11,09 zł./ miesiąc**
- 2. składającego się z 2 do 4 osób wynosi -15,40 zł/miesiąc**
- 3. składającego się z co najmniej 5 osób- wynosi 18,48 zł./miesiąc**

Decyzje ws przyznania dodatku energetycznego zwolnione z opłaty skarbowej na podstawie ustawy z 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (tj. Dz.U z 2014 r. poz. 1628) - część I . kol. 4 ust. 53 pkt 2a załącznika do ustawy.

WYPŁATA DODATKU ENERGETYCZNEGO

Dodatek energetyczny wypłaca się odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej do dnia 10 każdego miesiąca z góry, z wyjątkiem miesiąca stycznia, w którym dodatek energetyczny wypłaca się do dnia 30 stycznia danego roku.

Obowiązujące akty prawne:

Zamieszczone poniżej dokumenty mają charakter pomocniczy. Wiążące teksty aktów prawnych zostały opublikowane w Dzienniku Ustaw.

Ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2013 r. poz. 984)

Rozporządzenia Ministra Finansów z 13 lutego 2014 r. w sprawie zaniechania poboru opłaty skarbowej (Dz. U. z 2014 r. Poz.224)

Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 marca 2014 r. w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych od niektórych dochodów (przychodów) podatników podatku dochodowego od osób fizycznych (Dz. U. z 2014 r. poz. 401)

Obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie wysokości dodatku energetycznego obowiązującej od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 kwietnia 2014 r. (M.P. z 2013 poz. 963),

Obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie wysokości dodatku energetycznego obowiązującej od dnia 1 maja 2014 r. do dnia 30 kwietnia 2015 r. (M.P. z 2014 poz. 291)

W 2015 roku przyznano dodatki mieszkaniowe dla 5 rodzin na kwotę **834,57 zł-**

Wyplacono 49 świadczeń.

IV wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych

Zasilek rodzinny

Zasilek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego przysługuje :

- 1) rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka,
- 3) osobie uczącej się.

jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 574 zł.

Zasilek przysługuje do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub:

- 21 lat jeśli dziecko uczy się w szkole (nie dotyczy studiów)
- 24 lat, jeśli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 664 zł,
Osobie uczącej się zasilek rodzinny przysługuje do 24 roku życia pod warunkiem, że wyrok alimentacyjny był wydany przed osiągnięciem pełnoletności przez osobę uczącą się.

W 2015 roku zasilek rodzinny wynosił miesięcznie :

- 1) na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia – 77zł
- 2) na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia – 106 zł
- 3) na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia – 115 zł

Wysokość zasiłku rodzinnego od 01.11.2015 r. do 31.10.2016 r. wynosi miesięcznie:

- 1) **89,00 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;
- 2) **118,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia;
- 3) **129,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki uzależnione od sytuacji rodziny:

1. dodatek z tytułu urodzenia dziecka -**1000 zł jednorazowo, (bez zmian)**
2. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego - **400 zł miesięcznie, (bez zmian)**
3. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- do kwoty **185 zł.**, nie więcej niż **370 zł/265 zł** nie więcej niż **530 zł** (265 zł w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności).
4. wychowywania w rodzinie wielodzietnej - **90 zł miesięcznie**
5. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego:
  - **80 zł miesięcznie** (do 5-tego roku życia dziecka),
  - **100 zł miesięcznie** (powyżej 5-tego roku życia),
6. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego albo rocznego przygotowania przedszkolnego - **100 zł jednorazowo (bez zmian)**
7. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania:
  - **105 zł miesięcznie** na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła,
  - **63 zł miesięcznie** na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła, Dodatek ten przysługuje w czasie trwania roku szkolnego

Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **674,00 zł**. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **764,00 zł**.

W 2015 roku wypłacono **16.824** świadczeń w tej formie na kwotę **1.712.499,00 zł** w tym na dziecko w wieku:

- do ukończenia 5 roku życia: **4.061** świadczeń na kwotę **320.353, 00 zł**
- powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia: **11.141** świadczeń na kwotę **1.202.942,00 zł**
- powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia: **1.622** świadczenia na kwotę **189.204,00 zł**

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu :

- 1) urodzenia dziecka,
- 2) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- 3) samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, (do 31.08.2006r).
- 4) samotnego wychowywania dziecka,
- 5) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- 6) rozpoczęcia roku szkolnego,
- 7) podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,
- 8) wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka

Dodatek przysługuje matce lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka oraz opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

Dodatek przysługuje jednorazowo w wysokości 1.000 zł.

W 2015 roku wypłacono **101** świadczeń w tej formie na kwotę **101.000,00 zł**.

Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego

Dodatek przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu, jeżeli dziecko pozostaje pod jego faktyczną opieką, uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres :

- 24 miesiące kalendarzowych,
- 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem, urodzonym podczas jednego porodu,
- 72 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności

Dodatek przysługuje w wysokości 400 zł miesięcznie.

W 2015 roku wypłacono **637** świadczeń w tej formie na kwotę **248.675, 00 zł**

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka

Dodatek przysługuje matce lub ojcu , opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz drugiego z rodziców dziecka, ponieważ drugi z rodziców dziecka nie żyje lub ojciec dziecka jest nieznany. Dodatek przysługuje również osobie uczącej się, jeżeli oboje rodziców nie żyją.

Dodatek przysługuje w wysokości 170 zł miesięcznie, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci, a w przypadku samotnego wychowywania dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub znacznym stopniu niepełnosprawności dodatek zwiększa się o 80 zł na dziecko nie więcej jednak niż 160 zł na wszystkie dzieci.

Natomiast od 01.11.2015r. do 31.10.2016 r. dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka

- do kwoty **185 zł.**, nie więcej niż **370 zł/265 zł** nie więcej niż **530 zł** (265 zł w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności).

W 2015 roku wypłacono **512** świadczeń w tej formie na kwotę **89.280, 00 zł**.

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka

Dodatek przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku :

- 1) do ukończenia 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności,
- 2) powyżej 16 roku życia do ukończenia 24 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek ten przysługuje miesięcznie w wysokości :

- 1) 60 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia ,
- 2) 80 zł na dziecko powyżej 5 roku życia,

Natomiast od 01.11.2015r. do 31.10.2016 dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego:

- **80 zł miesięcznie** (do 5-tego roku życia dziecka),
- **100 zł miesięcznie** (powyżej 5-tego roku życia),

W 2015 roku wypłacono **471** świadczeń w tej formie na kwotę **37.400,00 zł.**

w tym :

- dzieci do 5 lat **88** świadczeń na kwotę **5.480,00 zł,**
- dzieci powyżej 5 roku życia **383** świadczeń na kwotę **31.920,00 zł.**

Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego

Dodatek przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie kosztów związanych z rozpoczęciem roku szkolnego .

Dodatek przysługuje w wysokości 100 zł na dziecko jeden raz w roku,

W 2015 roku wypłacono **1 058** świadczeń w tej formie na kwotę **105.800,00 zł.**

Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania

Dodatek przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka , a także osobie uczącej się na częściowe pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła lub kosztami dojazdu.

Dodatek ten wynosi odpowiednio 90 zł lub 50 zł miesięcznie przez okres 10 miesięcy w roku w okresie pobierania nauki,

Natomiast od 01.11.2015r. do 31.10.2016

- **105 zł miesięcznie** na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła,
- **63 zł miesięcznie** na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła, Dodatek ten przysługuje w czasie trwania roku szkolnego

W 2015 roku wypłacono **2.678** świadczeń w tej formie na kwotę **142.327,00 zł,**

w tym na pokrycie dojazdów – **2 626** świadczeń na kwotę **137.527,00 zł**

na pokrycie kosztów zamieszkania – **52** świadczeń na kwotę **4.800,00 zł**

Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

Dodatek przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka w wysokości 80 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego

W 2015 roku przyznano **3.328** świadczenia w tej formie na kwotę **271.250,00 zł**.

Łącznie w 2015 roku wypłacono **26.947** świadczenia w formie zasiłku rodzinnego z dodatkami na kwotę **2.721.740,00 zł**.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka

Od 1 stycznia 2013 r. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1922,00 zł netto w wysokości 1.000zł

W 2015 roku wypłacono **101** świadczeń na kwotę **101 000,00 zł**

Zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek przysługuje:

- 1) niepełnosprawnemu dziecku,
- 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności
- 3) osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek przysługuje w wysokości 153 zł miesięcznie.

W 2015 roku wypłacono **2 220** świadczeń w tej formie na kwotę **339.660,00 zł**.

Świadczenie pielęgnacyjne

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, przysługuje:

- 1) matce albo ojcu,
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka,
- 3) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 4) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności

– jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobom, o których mowa w pkt 4, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, w przypadku gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni

- lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 2) nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
  - 3) nie ma osób, o których mowa w pkt 2 i 3, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- 1) nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

- 1) osoba sprawująca opiekę:
  - a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
  - b) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- 2) osoba wymagająca opieki:
  - a) pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - b) została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;
- 3) na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
- 4) członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- 5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub prawo do zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- 6) na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługujące za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 świadczenia pielęgnacyjnego za każdy dzień. Należną kwotę świadczenia zaokrągla się do 10 groszy w górę.

W przypadku, gdy o świadczenie pielęgnacyjne ubiegają się rolnicy, małżonkowie rolników bądź domownicy, świadczenia te przysługują odpowiednio:

- 1) rolnikom w przypadku zaprzestania prowadzenia przez nich gospodarstwa rolnego;
- 2) małżonkom rolników lub domownikom w przypadku zaprzestania prowadzenia przez nich gospodarstwa rolnego albo wykonywania przez nich pracy w gospodarstwie rolnym.

Zaprzestanie prowadzenia gospodarstwa rolnego lub zaprzestanie wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, o których mowa w ust. 1, potwierdza się stosownym oświadczeniem złożonym pod

rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: "Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.". Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

Od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosi 1200 zł miesięcznie. Natomiast od 1 stycznia 2016 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosić będzie 1300 zł miesięcznie (równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia netto).

Od 1 stycznia 2017 roku przewidziana została coroczna waloryzacja wysokości świadczenia pielęgnacyjnego, polegająca na corocznym wzroście wysokości tego świadczenia o procentowy wskaźnik, o jaki zwiększać się będzie minimalne wynagrodzenie za pracę.

W 2015 roku wypłacono **339** świadczenia w tej formie na kwotę **406.600,00 zł**

Dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne opłacono **286** świadczeń z tytułu składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe na kwotę **94.394,00 zł** oraz **126** świadczenia z tytułu opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne na kwotę **13.500,00 zł**

Specjalny zasiłek opiekuńczy

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 i 1529) ciąży obowiązek alimentacyjny, **jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej** w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

Świadczenie przysługuje w wysokości **520 zł** miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługujące za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 specjalnego zasiłku opiekuńczego za każdy dzień.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę **nie przekracza kwoty 623 zł netto**.

W 2015 roku wypłacono 74 świadczenia w tej formie na kwotę **38.480,00 zł**

Łącznie na świadczenia opiekuńcze wypłacono 2.633 świadczeń na kwotę 784.740 zł.

Łącznie w oparciu o ustawę o świadczeniach rodzinnych wypłacono 28.665 świadczeń na kwotę 3.776.072,00 zł.

V. Wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

Fundusz Alimentacyjny od 1 października 2008 roku

Świadczenie to zastąpiło zaliczkę alimentacyjną. Świadczenie przysługuje osobom uprawnionym

do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności-bezterminowo. Świadczenia przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę na osobę w rodzinie nie przekracza 725 zł . Świadczenia przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyżej niż 500 zł.

W 2015 roku wypłacono **631** świadczeń na kwotę **242.242,00 zł**

z tego na osobę uprawnioną w wieku:

- 0 - 17 lat: **579** świadczeń na kwotę **223.042,00 zł**
- 18- 24 lat: **52** świadczeń na kwotę **19.200, 00 zł**
- 25 lat i więcej: nie wypłacono żadnych świadczeń

Postępowanie z dłużnikami alimentacyjnymi

Natomiast zaległości z tytułu należnych dochodów budżetowych od dłużników alimentacyjnych wynoszą na dzień 31.12.2015r – 1.845.010,63 zł w tym:

w dziale 85212 – 0970

- 121.781,71 zł zaległość dotycząca budżetu państwa
- 121.781,69 zł zaległość dotycząca budżetu jednostek samorządu terytorialnego

w dziale 85212-0980

- 724.608,70 zł zaległość dotycząca budżetu państwa
- 454.762,91 zł zaległość budżetu jednostek samorządu terytorialnego,

w dziale 85212-0920 odsetki funduszu alimentacyjnego wynoszą na dzień 31.12.2015r.

- 422.075,62 zł.

W związku z realizacją zadań wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 859 ze zm.) dotyczących podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych ustalono, że w wielu przypadkach przyczyną nie wywiązywania się dłużników alimentacyjnych z obowiązku alimentacyjnego jest brak stałego zatrudnienia.

Przyczyną małej skuteczności egzekucji jest przede wszystkim bezrobocie dłużników, brak kwalifikacji do podejmowania pracy. Problemy z alkoholizmem oraz nie posiadanie majątku, z którego może być prowadzona egzekucja.

Niejednokrotnie mają nowe rodziny, które muszą utrzymać i dlatego wobec niskich zarobków wpłaty zaległych alimentów są niskie. Część z nich nie zgłasza się na wezwania, ponieważ dłużnicy zmieniają miejsce zamieszkania, wyjeżdżają za granicę i nie posiadają aktualnego adresu. Organ w stosunku do dłużników, który nie wywiązuje się ze zobowiązań alimentacyjnych z powodu braku zatrudnienia, zobowiązuje ich do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy, a następnie występuje do Powiatowego Urzędu Pracy w celu aktywizacji zawodowej dłużników. Zatrudnienie tych osób jest znikome z uwagi na brak ofert pracy i niskie kwalifikacje zawodowe. Dłużnicy czasem podejmują prace dorywcze i wpłacają małe kwoty do komornika.

Jeżeli chodzi o dłużników przebywających za granicą postępowanie prowadzone jest przez Sąd Okręgowy i w tym zakresie jest na razie bezskuteczne.

W przypadku braku współpracy dłużnika z Ośrodkiem i całkowitego uchylenia się od obowiązku alimentacyjnego występujemy do Prokuratury Rejonowej w Nowym Targu z wnioskiem o sciganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 KK.

Prokuratura często umarza postępowanie z powodu braku znamion złośliwego uchylania się od obowiązku alimentacyjnego.

Występujemy, również do Starostwa Powiatowego -Wydziału Komunikacji z zapytaniem czy dłużnicy alimentacyjni posiadają prawo jazdy w celu ewentualnego dalszego postępowania w zakresie odebrania prawa jazdy.

Skuteczność ściągalności alimentów zależna jest przede wszystkim od komorników sądowych.

Współpraca Ośrodka z Komornikami Sądowymi przebiega prawidłowo. Nie było sytuacji wymagającej skorzystania z art. 3 ust. 8 ww. ustawy.

Nadmienia się, że tut. Ośrodek podejmuje wszystkie działania wobec dłużników alimentacyjnych przewidziane w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów z dnia 07 września 2007r. (tekst jednolity Dz. U. z 2015r poz. 859 z późn. zm.)

Największymi dłużnikami są trzy osoby, których zadłużenie wobec Skarbu Państwa wynosi:

- 45.886,06 zł
- 70.142,66 zł
- 70.653,77 z

VI Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szaflarach uczestniczy w Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa - Podprogram 2015 poprzez współpracę z dwoma organizacjami pozarządowymi:

1. Polski Komitet Pomocy Społecznej w Nowym Targu
2. Związek Dużych Rodzin "Trzy Plus" o/ Małopolska

Współpraca polega na kwalifikowaniu rodzin do pomocy żywnościowej oraz wydawaniu dla nich skierowań, a także partycypowaniu w kosztach dystrybucji żywności.

W 2015r. wydano skierowania dla 106 rodzin z terenu gminy Szaflary - łączna ilość osób w rodzinach to: 533, z tego:

1. Polski Komitet Pomocy Społecznej w Nowym Targu - 31 rodzin - 125 osób
2. Związek Dużych Rodzin "Trzy Plus" o/ Małopolska 75 rodzin - 408 osób

VII SPRAWOZDANIE ROCZNE ZA 2015r.

Pomoc materialna dla uczniów w I i II półroczu 2015r. zgodnie z art. 90d ustawy o systemie oświaty.

Uprawnionym do pomocy materialnej są uczniowie szkół podstawowych, gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych, słuchacze publicznych kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 roku życia. Stypendium szkolne ukierunkowane jest na całkowite lub częściowe pokrywanie kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych jak również na pomoc rzeczową o charakterze edukacyjnym, w szczególności na zakup podręczników, stroju sportowego oraz innych przedmiotów ściśle związanych z procesem edukacyjnym w szkole, do której uczęszcza uczeń. Kwota stypendium może pokrywać koszty zakwaterowania w internatach lub stancjach, czy też koszty dojazdu do szkół środkami komunikacji publicznej. Wszystkie wydatki musiały być udokumentowane rachunkami bądź fakturami imiennymi.

Stypendium szkolne przyznawane jest uczniom, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 456,00zł. netto miesięcznie na jednego członka rodziny. Nie otrzymują również

stypendium uczniowie, którzy przyznane mają inne stypendia o charakterze socjalnym ze środków publicznych. Zgodnie z przepisami, uprawnionymi do tych świadczeń są uczniowie stale zamieszkali na terenie gminy Niechlów niezależnie od tego gdzie położona jest ich szkoła.

W 2015r. roku przyznane zostały stypendia w ramach tzw. świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym w następujący sposób

1. Wydatki na pomoc materialną dla uczniów w I półroczu 2015r. wydatkowano – 82.470,00 zł obejmują:

- świadczenia pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym (stypendia) dla uczniów z ubogich rodzin w kwocie - **67.104,00 zł** środków pochodzi z dotacji a **15.366,00 zł** udział własny.

Stypendia przyznawane zostały w trzech grupach dochodowych w kwotach od 85,00zł do 150,00zł. za okres od m-c stycznia 2015r. do m-c czerwiec 2015r.

2. Wydatki na pomoc materialną dla uczniów w II półroczu 2015r. – 66.682,00 zł obejmują:

- świadczenia pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym (stypendia) dla uczniów z ubogich rodzin w kwocie - **52.211,00 zł** środków pochodzi z dotacji a **14.471,00 zł** udział własny.

Stypendia przyznawane zostały w trzech grupach dochodowych w kwotach od 125,50zł do 205,50zł. za okres od m-c września 2015r. do m-c grudnia 2015r.

Łącznie w 2015r. ze stypendiów skorzystało 253 uczniów z 128 rodzin.

Łącznie na pomoc materialną dla uczniów wydatkowano: 149.152,00 zł.

Kwota 119.315,00 zł to środki pochodzące z dotacji a 29.837,00 zł. to wkład własny.

VII. Realizacja projektu "Pierwszy dzwonek"

Pomoc przeznaczona była dla uczniów z rodzin wielodzietnych 3+, w której dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie uprawnionego do świadczeń z pomocy społecznej, określonego w art. 8 ust. 1 pkt. 2 ustawy o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.) z których co najmniej jedno dziecko było uczniem szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej. Wsparcie w wysokości 120,00 zł .

W Gminie Szaflary realizacja projektu „Pierwszy dzwonek”. Wsparcie finansowane było w 100% z dotacji celowej przyznawanej gminie na podstawie uchwały Nr 650/14 Zarządu Województwa Małopolskiego, z dnia 28 maja 2015r. w ramach realizacji projektu "Pierwszy dzwonek".

Wsparciem **objęto 96 rodziny 270 dzieci**. Łączna kwota wydatkowanej dotacji celowej wyniosła 31.505,29 zł.

Pomoc przeznaczona była dla rodzin wielodzietnych 3+, z których co najmniej jedno dziecko było uczniem szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej. Otrzymanie pomocy było zależne od dochodów w której dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie uprawnionego do świadczeń z pomocy społecznej. Wsparcie w wysokości 120,00 zł na ucznia przeznaczone było na

dofinansowanie zakupu artykułów edukacyjnych oraz pomocy dydaktycznych, w szczególności podręczników wymaganych programem szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej.

Projekt realizowany ze wsparcia finansowego Województwa Małopolskiego.

Sporządziła Helena Gach

Szaflary, dnia 8 marca 2016 r.